

Trg zdravil v covidnem letu 2021

Trg zdravil, zdravila na recept in brez recepta

V preteklem letu je v Sloveniji celoten trg zdravil, ki zajema zdravila na recept in zdravila brez recepta, po podatkih IQVIA znašal 831,5 milijona EUR in je tako napram letu 2020 rasel z indeksom +6,3 %. Za razliko od ostalih let, ko je bila rast trga vedno večja v kanalu bolnišnic, kamor gre več drage terapije zdravil in ki je procentualno manjši (72,8 % vs. 27,2 %), je bil tokrat, predvsem zaradi pandemije covida in zmanjšanega obsega delovanja bolnišnic, večji indeks rasti v lekarniškem kanalu (+7,4 % lekarniški trg vs. 3,9 % bolnišnice). Rast trga je bila tudi lani predvsem posledica uvajanja novih, dragih zdravil.

Volumsko je lani celotni trg nekoliko padel -0,15 %, vendar manj kot v začetku pandemije covida, ko je bil padec še večji in je znašal kar -1,7 %. Celokupen volumen zdravil na trgu je v 2021 znašal 53,6 milijonov kosov, več kot 91 % je bilo v kanalu lekarn, ki izdajo večino terapije zdravil.

	Vrednost (milijon EUR)	Indeks rasti	Delež	Količina (kos, milijon)	Indeks rasti	Delež
Skupaj	831,5	+6,3 %	100 %	53,6	-0,15 %	100 %
Lekarne	601,1	+7,4 %	72,8 %	48,4	-0,4 %	91,1%
Bolnišnice	225,1	+3,9 %	27,2 %	4,7	+3,6 %	8,9 %

Tabela 1: Prodaja zdravil na recept in brez recepta na celotnem trgu v lekarnah in bolnišnicah za leto 2021, vrednostno in v kosih.

Trg zdravil na recept po cenovnih razredih

Če na hitro pogledamo trende rasti po sedmih razredih glede na veleprodajne cene zdravil na recept, lahko ponovno zaključimo, da se trend rasti deleža znotraj najdražjih razredov nadaljuje. Trend je opazen v obeh kanalih, v lekarnah in bolnišnicah.

V cenovnem razredu nad 2.000 EUR (7. razred), ki je rasel z največjim indeksom, smo na celotnem trgu zdravil zaključili leto s 23,7 % deležem v vrednosti, kar je skoraj četrtnina trga. Ista skupina zdravil je volumsko v deležu predstavljala le 0,12 %.

Indeks rasti (%)	Indeks vrednosti (EUR)	Indeks količina (kos)
Oznake vrstic (EUR)	2021	2021
1) od 0-2,5	96,62	97,10
2) od 2,5-5	94,89	97,72
3) od 5-10	97,71	103,09
4) od 10-50	105,04	105,21
5) od 50-500	104,22	109,18
6) od 500-2.000	99,21	100,64
7) nad 2.000	128,25	133,65
Indeks rasti za vse razrede (%)	106,55	100,05

Zdravila do 10 EUR (prvi trije cenovni razredi) so predstavljala vrednostno 16,6 % (18,3 % leta 2020), volumsko pa 80,7 % od celotne prodaje na trgu. V kanalu lekarn je razmerje podobno, 22,1 % vrednostno v primerjavi z 81,8 % volumsko izdanih terapij zdravil za zdravila do 10 EUR, skoraj Paretovo načelo.

Celoten trg – delež	Vrednost (EUR)		Količina (kos)	
	2020	2021	2020	2021
Oznake vrstic (EUR)				
1) od 0-2,5	2,6 %	2,4 %	25,8 %	25,1 %
2) od 2,5-5	7,9 %	7,0 %	37,2 %	36,3 %
3) od 5-10	7,8 %	7,2 %	18,7 %	19,3 %
4) od 10-50	19,9 %	19,6 %	14,9 %	15,7 %
5) od 50-500	19,8 %	19,4 %	2,8 %	3,0 %
6) od 500-2.000	22,3 %	20,8 %	0,5 %	0,5 %
7) nad 2.000	19,7 %	23,7 %	0,1 %	0,12 %
Skupna vsota	100%	100%	100%	100%

Tabela 2: Primerjava trga zdravil 2020 in 2021, vrednostno in volumsko, izraženo v deležu na skupnem trgu.

Regulacija in nadzor nad cenami zdravil

Cene zdravil v Sloveniji so v celoti regulirane in to na vseh nivojih deležnikov: proizvajalec (PEC = proizvajalčev element cene), veletrgovina (delež veletrgovine) in lekarna (lekarniška točka).

Za regulacijo in nadzor nad cenami zdravil v Sloveniji skrbita dve inštituciji: JAZMP in ZZZS. Ob vsakem novem prihodu zdravila na trg JAZMP v skladu s pravilnikom za oblikovanje cen zdravil določi ceno zdravila in jo nato uskladi z referenčnimi cenami držav dvakrat letno. To je **najvišja dovoljena cena zdravila (NDC)**. Ob lansiranju zdravila se s proizvajalci oz. imetniki dovoljenja za promet z zdravilom za ceno pogaja tudi ZZZS, plačnik. Že od leta 2003 imamo uveden sistem **najvišje priznane vrednosti (NPV)** za zdravila na listi medsebojno zamenljivih zdravil (MZZ). Nekaj let kasneje se je sistem NPV razširil tudi na terapevtske skupine zdravil (TSZ). Vsaka dva meseca ZZZS za vsa zdravila na listi MZZ in TSZ določi nove NPV na cenah, ki so v sistemu (NDC, IVDC*, dogovorne cene). To so zdravila, kjer je konkurenca na nivoju posamezne zdravilne učinkovine oziroma terapevtske paralele. Za vsa ostala zdravila se ZZZS s proizvajalci zdravil pogaja za cene vsaj dvakrat na leto. Zadnji mehanizem, ki ga je pred leti uvedel ZZZS za nadzor nad cenami zdravil, je povračilo proizvajalcev, t. i. payback, uveden za nova, draga zdravila. Več o regulaciji in nadzoru nad cenami zdravil v mojem prejšnjem članku.¹

Predpisovalci zdravil so zdravniki. Lekarne se odzivajo na potrebe, izražene v predpisanih receptih, in nimajo vpliva na obseg in na vrsto predpisanih zdravil za paciente. Farmacevti v lekarnah lahko zamenjajo zdravilo znotraj liste medsebojno zamenljivih zdravil (MZZ) ob privoljenju pacienta, ne pa tudi znotraj terapevtske skupine zdravil (TSZ).

Seznama MZZ in TSZ v lekarniškem kanalu

V lekarniškem kanalu je volumsko **46,1 % zdravil** na **seznamu MZZ in TSZ**. To pomeni, da se plačnik, ZZZS, na vsaka 2 meseca pogaja s proizvajalci zdravil za bolj ugodne cene, za nižji NPV, za skoraj **polovico zdravil**. Vrednostno je delež MZZ in TSZ v skupnem prometu zdravil skozi lekarno 28,1 %. Iz razmerja volumsko vs. vrednostno lahko zaključimo, da so ta zdravila praviloma v cenejših razredih zdravil, ko primerjamo z razmerjem vrednost/volumen na celotnem trgu.

Med prvimi 25 zdravili glede na prodajo (EUR) v lekarniškem kanalu se nahajata le dve zdravili, ki sta na seznamu MZZ in TSZ, to sta Lekadol in Nalgessin. Preostalih **23 zdravil**, ki so praviloma originatorska zdravila, predstavlja skoraj **24 %** celotnega prometa **zdravil** skozi lekarno, volumsko pa le **2,1 %**. To so praviloma draga zdravila z majhnimi volumni za manjše število pacientov, t. i. zdravila specialitete (specialty medicines). Ta zdravila so zelo pomembna, saj z njimi zdravimo uspešneje kot z obstoječimi zdravili ali pa celo predstavljajo novo možnost zdravljenja za paciente.

Za vsa ta zdravila so glavni vzvod za pogajanja z našim regulatorjem in plačnikom, ZZZS, cene na referenčnih trgih ter farmakoeekonomske študije. Vse dokler zdravilo ne pride na listo MZZ in TSZ, kjer ima ZZZS (plačnik) na voljo še dodatne vzvode za nadzor nad cenami zdravil. Direktne konkurence na nivoju molekule pri teh zdravilih ni.

	Zdravilo		Zdravilo
1	XARELTO	16	KAFTRIO
2	IMBRUVICA	17	XULTOPHY
3	STELARA	18	LYNPARZA
4	XTANDI	19	IBRANCE
5	HEMLIBRA	20	TREMFYA
6	PRADAXA	21	<i>NALGESIN</i>
7	<i>LEKADOL</i>	22	TRULICITY
8	ELIQUIS	23	TAGRISSO
9	HUMIRA	24	SKYRIZI
10	PROLIA	25	ELOCTA
11	ENTRESTO		
12	COSENTYX		
13	TECFIDERA		
14	FOSTER		
15	JAKAVI		

Tabela 3: Top 25 zdravil po prodaji (EUR) v lekarniškem kanalu, 2021.

ZZZS, plačnik, in JAZMP, regulator, imata uspešno vpeljane številne mehanizme za nadzor nad cenami zdravil, kar sta dokazala z uspešnim upravljanjem cen zdravil v preteklih letih. Slovenija ima namreč ene izmed najcenejših cen zdravil v EU in oskrbo trga, ki odlično deluje, kar je bilo potrjeno tudi v zadnji pandemiji covida.

Vsi deležniki v oskrbni verigi zdravil smo odgovorni, da poskrbimo, da pacienti dobijo varna in učinkovita zdravila takrat in tam, ko jih potrebujejo.

Viri:

1. [2021-03-22 Struktura farmacevtskega trga zdravil glede na ceno zdravila.pdf \(kemofarmacija.si\)](#) Dostopano 8. 3. 2022.
2. IQVIA, Market Viewer, Original database, zajeto 6. 1. 2022.

*IVDC: izredna višje odobrena cena

Avtor in kontakt:

Ljubljana, 10. marec 2022

Alenka Rutar Pariš

vodja marketinga, komunikacij in zunanjih zadev

Kemofarmacija d.d.

Cesta na Brdo 100

1000 Ljubljana, Slovenija

t: +386 1 470 99 08

e: alenka.rutar-paris@kemofarmacija.si

w: www.kemofarmacija.si